

**MA, L. THE SCHOLARLY COMMUNICATION HANDBOOK:
FROM RESEARCH DISSEMINATION TO SOCIETAL
IMPACT. LONDON: FACET PUBLISHING, 2023.**

U knjizi *The Scholarly communication handbook: from research dissemination to societal impact* (u slobodnom prijevodu „Priručnik za znanstvenu komunikaciju: od diseminacije istraživanja do utjecaja na društvo“), autorica Lai Ma, profesorica informacijskih znanosti na University College Dublin, daje temeljit uvid u znanstvenu komunikaciju danas, baveći se pritom pitanjima kao što su otvoreni pristup, autorsko pravo, recenziranje, bibliometrijski pokazatelji. Knjiga je objavljena 2023. godine u izdanju nakladnika Facet Publishing te je opremljena grafičkim prikazima, tablicama, bilješkom o autorici, bibliografijom i kazalom. Započinje predgovorom i zahvalom autorice, a podijeljena je u devet poglavlja, nakon kojih slijede tri studije slučaja.

U predgovoru autorica prepričava svoja prva iskustva s objavom članka, objašnjava kako je razvoj znanstvene komunikacije utjecao na veću potrebu za knjižničarima specijaliziranim za to područje i ukazuje na nužnost za određenim promjenama, naglašavajući kako taj sustav nije izoliran od ostatka društva. Njezina je namjera da knjiga pruži temeljno znanje o znanstvenoj komunikaciji, a temama se pristupa iz različitih perspektiva. Glavno pitanje kojim se autorica vodi jest „Gdje objavljevati?“ Kao što se navodi, knjiga je prikladna za korištenje na poslijediplomskim studijima informacijskih znanosti.

Prvo poglavlje naslovljeno je „The Scholarly communication landscape“ te se bavi okruženjem znanstvene komunikacije i svojevrsan je uvod u knjigu. Autorica definira ključne dionike u znanstvenoj komunikaciji i njihove složene odnose. Bavi se izdavačima, sveučilištima i znanstvenim ustanovama, istraživačima/znanstvenicima te visokoškolskim i znanstvenim knjižnicama. Slijedi sažeti pregled ostalih poglavlja s uputama za kretanje knjigom. Može se pročitati od početka do kraja ili čitatelji mogu posegnuti za onim poglavljima koja ih u tom trenutku najviše zanimaju.

Drugo poglavlje, „Publication types“, bavi se vrstama publikacija i čitatelju pomaže odlučiti gdje objaviti rad. Opisuju se monografije, radovi u časopisima i zbornicima radova i netradicionalni načini objavljivanja, kao što su *preprint* radovi, *blogovi*, *podcasti*. Objašnjava se da su monografije važan dio znanstvene komunikacije u umjetnosti, humanističkim i humanističko-društvenim znanostima, dok su za područje STEM-a, koje obuhvaća prirodne znanosti, tehnologiju, inženjerstvo i matematiku, kao i za dio društvenih znanosti, ključni radovi u čas-

pisima. U dijelu posvećenom radovima u časopisima, autorica donosi savjete kako odabrati pravi časopis za objavu rada. Preporučuje da se razmotre ciljevi časopisa i područje djelovanja, čitateljska publika, učestalost objavljivanja, očekivano trajanje postupka recenziranja, ugled i mogućnosti otvorenog pristupa. Na kraju poglavlja nalaze se zaključne misli vezane za odabir najprimjerenije vrste publikacija za znanstvenu komunikaciju. Naprimjer, netradicionalni oblici znanstvene komunikacije mogu se iskoristiti za promoviranje publikacija i komunikaciju s publikom.

Otvoreni pristup u fokusu je trećeg poglavlja „Open access“, koje započinje povijesnim pregledom razvoja toga koncepta. Autorica nadalje objašnjava kako se razlikuju zeleni, dijamantni i zlatni otvoreni pristup, a nakon časopisa u otvorenom pristupu, u poglavlju opisuje i monografije u otvorenom pristupu, koje su rjeđe prisutne. Navode se glavni izazovi s kojima se pokret otvorenog pristupa danas suočava. Na kraju poglavlja nalazi se popis mrežnih izvora vezanih za otvoreni pristup.

Četvrto poglavlje nosi naziv „Copyright and licence to publish“ te donosi pregled opcija vezanih za *copyright*, izdavačka prava i licenciranje prilikom objave radova. Uz teorijska objašnjenja, u knjizi su dani konkretni primjeri pojedinih politika, a autorica opisuje i objašnjava uobičajene prakse. U poglavlju su predstavljene i licence Creative Commons. Strategije zadržavanja prava obrađene su u zasebnom dijelu, a navodi se da su se pojavile kao odgovor na izazove vezane za prijenos autorskog prava i ekskluzivne izdavačke licence.

Još jedna ključna komponenta znanstvenog komuniciranja koju je potrebno razmotriti prilikom donošenja odluke o objavi rada jest recenziranje, a ono je tema petog poglavlja, „Peer review“. U uvodnom dijelu poglavlja autorica objašnjava pojam recenziranja i njegove važnosti s teorijskog aspekta. Nakon toga slijedi detaljan prikaz samoga procesa s primjerima obrazaca za recenzente. Postupak recenziranja opisuje se i s obzirom na vrstu publikacije, odnosno radi li se o članku u časopisu, konferenciji ili monografiji. Nadalje, tradicionalno recenziranje obično podrazumijeva dvostruku anonimiziranu recenziju, pri čemu niti autor niti recenzenti ne znaju identitet druge strane, ili jednostruku anonimiziranu recenziju, pri čemu recenzenti znaju tko je autor rada, ali autor ne zna identitet recenzenata. Autorica opisuje probleme vezane za tradicionalne oblike recenzije, a u nastavku poglavlja opisuje i koncepte otvorene recenzije te recenzije nakon objave.

Šesto poglavlje, „Research metrics“, posvećeno je bibliometrijskim pokazateljima i donosi pregled najčešćih pokazatelja, uključujući metričke pokazatelje na razini časopisa, na razini članka, altmetriju, h-indeks. U dijelu posvećenom pružateljima podataka uspoređuju se servisi Google Scholar, Scopus i Web of Science (WoS). Predstavljene su i pokreti koji se bave odgovornom metrikom. Na kraju poglavlja autorica navodi na što je potrebno obratiti pozornost prilikom

donošenja odluke o objavi rada te povezuje izneseno s područjem znanstvenog komuniciranja. Popis mrežnih izvora upućuje čitatelje na stranice gdje se mogu dodatno informirati o bibliometriji.

U sedmom poglavlju, „Societal impact“, autorica se bavi društvenim utjecajem znanstvenog komuniciranja. Nakon teorijske podloge slijede smjernice koje bi istraživačima trebale pomoći planirati društveni utjecaj njihovih istraživačkih projekata. Pitanja koja si mogu postaviti prilikom izrade plana istraživanja uključuju sljedeća: tko će imati koristi od istraživanja na kratki, srednji i dugi rok; zašto je važno da oni kojima je istraživanje namijenjeno dobiju informacije o istraživanju; koje vrste publikacija i aktivnosti će zainteresirati ciljanu publiku. Poglavlje se bavi i vrednovanjem utjecaja te mogućnostima korištenja društvenih medija za umrežavanje.

Etičnost je u fokusu osmog poglavlja, „Research integrity“, koje obrađuje pitanja autorstva (uključujući pojmove poput skrivenog autorstva, poklonjenog autorstva, plagiranja, samoplagiranja), tvornica radova (engl. *paper mills*), reproducibilnosti, povlačenja radova te generativne umjetne inteligencije. Na kraju poglavlja naglašava se važnost znanstvenog integriteta i nužnost sudjelovanja svih dionika znanstvenog komuniciranja u njegovu održavanju.

U devetom poglavlju, naslovljenom „Critical issues and the future of scholarly communication“, izdvojeni su ključni izazovi s kojima se znanstveno komuniciranje susreće danas i naznačen je smjer razvoja toga područja u budućnosti. Poglavlje donosi osvrt na oligopolistički karakter izdavača znanstvenih publikacija i platformizaciju znanstvenih informacija te utjecaj tih pitanja na knjižnice. Otvorena znanost naznačena je kao područje čiji razvoj knjižničari specijalizirani za znanstvenu komunikaciju moraju pratiti. Drugi koncepti na koje je potrebno obratiti pozornost uključuju biblioraznolikost (engl. *biodiversity*), višejezičnost i održivost. Kraj poglavlja donosi završne misli vezane za budućnost znanstvenog komuniciranja. Autorica napominje da teme obrađene u knjizi predstavljaju temeljno znanje koje omogućava bolje razumijevanje promjena u budućnost i pomoću kojeg čitatelji mogu procijeniti prednosti i mane dostupnih opcija prilikom donošenja odluke o objavi nekog rada.

Nakon glavnih poglavlja slijede tri studije slučaja, odnosno scenarija na temelju kojih je ilustrirana povezanost tema iz knjige. Svaki primjer prikazuje istraživača iz različitog područja koji donosi odluke vezane za objavu rada.

Knjiga *The Scholarly communication handbook* sveobuhvatan je vodič za objavu radova i kvalitetan uvod u područje znanstvenog komuniciranja. Donosi pregled najvažnijih pojmova, pregršt smjernica, ističe ključne izazove s kojima se područje susreće danas, a čitatelje upućuje i na druge izvore gdje se mogu nastaviti informirati o temama koje ih najviše zanimaju. Studenti, knjižničari i istraživači,

neovisno o tome jesu li početnici u znanstvenom komuniciranju i objavljivanju radova ili žele nadopuniti svoje znanje, pronaći će u njoj vrijedan izvor informacija.

Lana Krišto Lončarić
lkristoloncaric@nsk.hr